

Transitie vergt dynamische energiecontracten met meebewegend prijsplafond

Voor een inclusieve energietransitie waarbij iedereen flexibel meebeweegt met de mate van het energie-aanbod, moeten we van vaste naar dynamische energiecontracten. Een meebewegend prijsplafond kan er dan voor zorgen dat niemand onnodig veel risico loopt als het tegenzit en de prijzen omhoogschieten.

IN HET KORT

- Een vast energiecontract beschermt niet tegen stijgende prijzen, maar verplaatst het risico slechts naar de contractverlenging.
- Een dynamisch contract met meebewegend prijsplafond beschermt continu tegen plotselinge prijsverhogingen.

**REYER
GERLAGH**

Hoogleraar aan
Tilburg University

De vraag is niet of we een energietransitie nodig hebben. De vraag is hoe we de transitie zo efficiënt mogelijk kunnen doorlopen. En daarbij zijn vaste energiecontracten een sta-in-de-weg. De energietransitie wordt een stuk goedkoper als huishoudens en bedrijven hun vraag aanpassen aan het aanbod. Mensen met een dynamisch contract doen dat. De ANWB meldt dat haar klanten de elektrische auto's opladen als de zon uitbundig schijnt, waarmee ze veel geld besparen en bovendien helpen om de netcongestie te verminderen (ANWB, 2023). Bijkomend voordeel: de zonnestroom die de burens direct voor hun auto gebruiken, hoeft niet meer het interregionale net op.

Natuurlijk speelt bij het positieve effect dat de ANWB vindt zelf-selectie een rol. De meeste Nederlanders hebben geen elektrische auto en wetenschappelijke studies laten vaak een beperkte respons zien van consumenten op dynamische prijzen (Fabra et al., 2021).

Maar een flexibele vraag is in de toekomst veel waard: de historische prijsvariatie is klein in vergelijking met de huidige en toekomstige variatie – de toename van het aandeel 'hernieuwbaar' heeft de elektriciteitsmarkt blijvend veranderd. En met de uitrol van elektrische auto's is er een groot potentieel voor een meer flexibele vraag. Dat geeft hoop dat de consument de vraag aan de prijzen zal aanpassen.

Vaste energieprijzen staan een flexibele vraag echter in de weg; we hebben daarom energiecontracten met dynamische prijzen nodig (Gerlagh, 2023).

Al snel klinkt bij dynamische contracten echter de zorg dat de gewone vrouw en man zich het risico van dynamische prijzen niet kunnen permitteren, want consumenten schrikken als de elektriciteitsprijzen plotseling stijgen (Pébureau en Remmy, 2023).

Het is jammer dat er zo weinig wordt gedaan om het risico van dynamische prijzen te verkleinen, maar dit probleem kunnen we oplossen en moeilijk is het niet. In dit artikel doe ik daarvoor een suggestie, die zeer eenvoudig te begrijpen is voor de consument, en voor de energieleverancier eenvoudig te implementeren.

Een dynamisch prijsplafond

Consumenten moeten beschermd worden tegen te snelle prijsstijgingen, want hij heeft tijd nodig om zich aan te passen. Een eenvoudige maatregel is dan dat de energieleverancier een dynamisch prijsplafond aanbiedt: bijvoorbeeld de garantie dat de gemiddelde prijs op een dag niet uitkomt boven twee maal het gemiddelde van de afgelopen 365 dagen.

Hoe ziet een dynamisch prijsplafond eruit? Figuur 1 toont de prijzen voor elektriciteit vanaf 2016. We zien de paniek in de markt in augustus 2022, na een half jaar oorlog in Oekraïne: de gasprijs schoot omhoog door de angst dat de gasreserves niet op tijd konden worden bijgevuld voor de winter, en de elektriciteitsprijs kwam kortstondig boven de euro per kilowattuur uit.

De figuur toont ook het voorgestelde prijsplafond. Meestal is het prijsplafond niet actief – het treedt alleen in werking als het nodig is. We zien dat het prijsplafond al actief zou zijn geweest in het najaar van 2021, voordat de oorlog van Rusland met Oekraïne begon.

De data laten zien dat Rusland de oorlog voorbereide via verminderde gasleveranties aan West-Europa en soms met piekende prijzen, een half jaar voordat Oekraïne werd binnengevallen.

Voor kwetsbare huishoudens kan er eenvoudig extra zekerheid worden geboden door een lager plafond. In figuur 1 is ook een plafond ingetekend op basis van vijftig procent boven het gemiddelde van de afgelopen 365 dagen. Dit biedt een grote mate van bescherming.

In het voorbeeld heb ik met gemiddelde prijzen per dag gerekend. Maar bij dynamische prijzen zijn de prijsveranderingen binnen dezelfde dag belangrijk, aangezien de consument, als de zon schijnt of de wind waait, zo wordt

gestimuleerd om gebruik te maken van de goedkope hernieuwbare energie. Een eenvoudige oplossing is dat de uurprijzen proportioneel dalen als het dagplafond in werking treedt. Omdat de uurprijzen een dag van tevoren al bekend zijn voor de gehele 24 uur, is dit eenvoudig te implementeren. Zo behoud je de informatie van de dynamische prijzen, bij een effectief prijsplafond.

Vergelijking met vaste prijzen

Qua bescherming van de consument scoort een contract met dynamische prijzen en een dynamisch plafond beter dan een contract met vaste prijzen. In tegenstelling tot wat de meeste mensen denken, beschermt een vast contract niet tegen het risico van plotseling stijgende prijzen. Het vaste contract concentreert het risico, op het moment dat het contract moet worden vernieuwd. Daardoor zijn we ons het grootste deel van de tijd niet bewust van het risico, terwijl het er nog steeds is. Dat zagen we immers in het najaar van 2022. Alle huishoudens met een vast contract dat toen ging aflopen, werden met dit risico geconfronteerd.

Stel dat er nog een crisis komt, die een half jaar aanhoudt: als iedereen een vast contract van drie jaar heeft, is dan een zesde van de hele bevolking blootgesteld aan een maximaal risico. Maar bij een dynamisch contract met een dynamisch plafond is het risico voor de huishoudens altijd beperkt.

Terwijl vaste prijzen een verzekering bieden voor een bepaalde periode en een heel groot risico bij afloop van die periode, biedt een dynamisch plafond een continue verzekering.

Premie goed te overzien

Hoe zit het met de betaalbaarheid: wat zijn de kosten van een dynamisch prijsplafond? Bij een vast contract vraagt de energieleverancier een opslag op de prijs als premie voor het risico. Dat risico voor de energieleverancier is niet veel anders bij het aanbieden van een nieuw vast contract of bij het aanbieden van een dynamisch plafond.

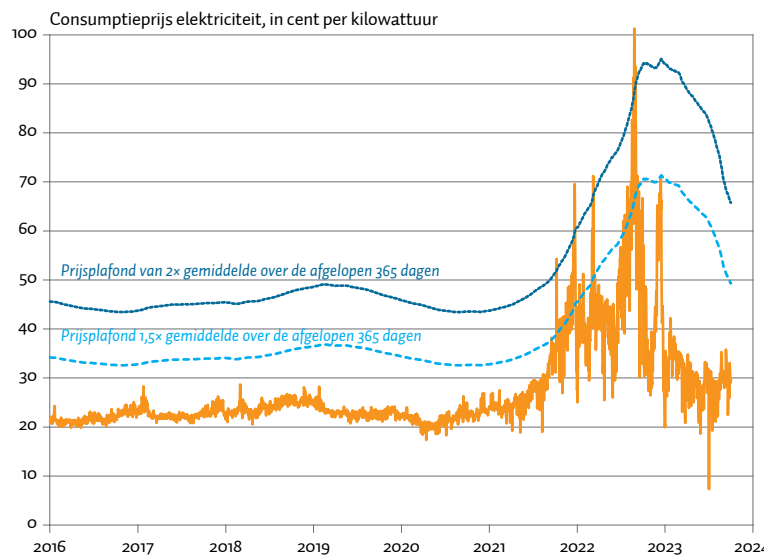
We kunnen de benodigde premie benaderen door de kosten te berekenen die een energieleverancier had gemaakt als deze het dynamisch plafond zou hebben aangeboden. Figuur 2 toont dat de kosten van een laag prijsplafond – dat de consument dus veel bescherming biedt – in augustus 2022 piekten, en wel op vier procent van de contractomzet. Dat vergt een beperkte premie voor een grote mate van zekerheid.

Tot slot

Om de energietransitie te bevorderen, moeten we afstappen van vaste contracten die consumenten op geen enkele manier uitnodigen om zich aan het aanbod van hernieuwbare energie aan te passen. In plaats daarvan moeten we naar een systeem met dynamische prijzen en een dynamisch plafond. Een dynamisch contract met dynamisch plafond kan een grote stap vooruit zijn. Dus op naar een inclusieve energietransitie waar iedereen voordeel heeft van lage prijzen als de zon schijnt, de wind waait of het gas goedkoop is door een zachte winter, en waar niemand onnodig veel risico hoeft te lopen als het tegenzit en de prijzen omhoog schieten.

Dynamische consumentenprijs met gesimuleerd prijsplafond

FIGUUR 1

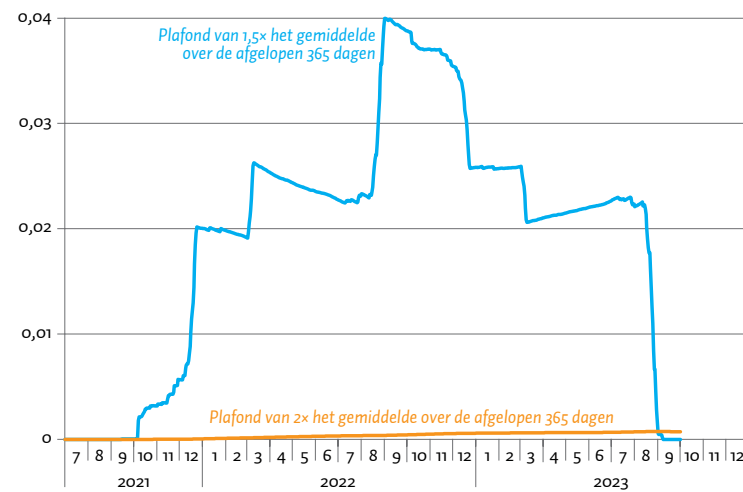

Noot: De figuur geeft de gemiddelde dagprijs. In de getoonde periode zijn de belastingen veranderd. Voor de eenvoud en reproduceerbaarheid zijn de groothandelsprijzen genomen, daar is 15 cent per kilowattuur bij opgeteld en vervolgens met 1,2 vermenigvuldigd ter benadering van de prijs inclusief belastingen.

Data: ember-climate.org | ESB

Kosten van een prijsplafond voor energieleverancier, relatief ten opzichte van contractomzet

FIGUUR 2

Noot: De kosten aan het prijsplafond en de contractomzet zijn berekend als het gemiddelde van de afgelopen 365 dagen

ESB

Literatuur

- ANWB (2023) Bewuster energiegebruik door dynamische uurtarieven. ANWB Persbericht, 26 oktober.
- Fabra, N., D. Rapson, M. Reguant en J. Wang (2021) Estimating the elasticity to real-time pricing: evidence from the Spanish electricity market. *AEA Papers and Proceedings*, 111, 425–429.
- Gerlagh, R. (2023) Behoud saldering en zet in op dynamische energietarieven. ESB, 108(4822), 282–283.
- Pébureau, C. en K. Remmy (2023) Barriers to real-time electricity pricing: Evidence from New Zealand. *International Journal of Industrial Organization*, 89, 102979.